

Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.09.1988, sp. zn. 9 Co 108/88, ECLI:CZ:NS:1988:9.CO.108.1988.1

Číslo: 33/1991

Právní věta: Povinnosti, které organizaci ukládá zákon o sociálním zabezpečení a předpisy vydané k jeho provádění, má např. příslušná organizační složka tělovýchovné organizace, jestliže jí bylo na základě stanov organizace dáno oprávnění vystupovat v hospodářských a pracovněprávních vztazích a mít způsobilost k odpovídajícím právním úkonům. Jen za tohoto předpokladu lze uložit povinnost nahradit neprávem vyplacené částky důchodu takové organizační složce organizace.

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 30.09.1988

Spisová značka: 9 Co 108/88

Číslo rozhodnutí: 33

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Sociální zabezpečení

Předpisy: 100/1988 Sb. § 108

§ 109

§ 122 109/1964 Sb. § 97

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozhodnutím bývalého Úřadu důchodového zabezpečení v Praze byl předepsán ústřednímu výboru navrhuující tělovýchovné organizace k úhradě přeplatek v částce 19 560,- Kčs, který vznikl na vdovském důchodu zaměstnankyně B. E, s odůvodněním, že v době od 10. 7. 1985 do 9. 7. 1986 vyplácel jmenované vdovský důchod v částce 1630,- Kčs měsíčně, ačkoli jí nenáležel. Nesprávná výplata byla způsobena tím, že navrhovatel nesplnil ohlašovací povinnost za rok 1985 ve smyslu ustanovení § 159 odst. 3 dříve platné vyhlášky č. 128/1975 Sb. ve znění vyhlášky č. 144/1983 Sb. a vdovský důchod tak nebyl krácen pro souběh s jiným příjmem z výdělečné činnosti, jak to ukládalo ustanovení § 39 zákona č. 121/1975 Sb. a ustanovení § 24 odst. 4 vyhlášky č. 128/1975 Sb. Toto rozhodnutí bylo vydáno na základě usnesení městského soudu v Praze z 30. 7. 1987 sp. zn. 15 C 131/87.

Ústřední výbor navrhuující tělovýchovné organizace v opravném prostředku namítal, že B. E. není jeho pracovníci v pracovním poměru, který by byl s ním uzavřen, a tedy nebylo ani jeho povinností, aby plnil vůči Úřadu důchodového zabezpečení ohlašovací povinnost. Dále namítal, že městský výbor tělovýchovné organizace v P. provedl první hlášení o příjmu B. E. 9. 4. 1985 za měsíce duben 1984 až březen 1985, tedy ještě před uplynutím jednoho roku po úmrtí jejího manžela. Tímto hlášením

byly vytvořeny podmínky k tomu, aby Úřad důchodového zabezpečení zastavil, popřípadě krátil, výplatu vdovského důchodu. Příslušné údaje za měsíce červenec až prosinec 1985 a za celý rok 1986 Úřadu důchodového zabezpečení nahlásil městský výbor tělovýchovné organizace v P. dne 14. 1. 1987. Vyslovil přesvědčení, že k přeplatkům na vdovském důchodu od července 1985 by nemohlo dojít, kdyby Úřad důchodového zabezpečení na základě hlášení z 9. 4. 1985 výplatu vdovského důchodu zastavil.

Městský soud v Praze opravnému prostředku navrhujičího ústředního výboru tělovýchovné organizace vyhověl a rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení zrušil. Z obsahu dávkového spisu bylo zjištěno, že zaměstnavatelem B. E. byl městský výbor tělovýchovné organizace v P. a ten doručil Úřadu důchodového zabezpečení hlášení příjmu jmenované dne 17. 4. 1985. Dospěl proto soud prvního stupně k závěru, že navrhujičí organizace není povinna hradit přeplatek na důchodu, jestliže zaměstnavatel B. E. splnil svoji povinnost podle ustanovení § 111 zákona č. 121/1975 Sb. a § 159 odst. 3 vyhlášky č. 128/1975 Sb. (ve znění vyhlášky č. 144/1983 Sb.) ještě před uplynutím jednoho roku od smrti manžela jmenované.

Úřad důchodového zabezpečení v Praze v odvolání proti usnesení soudu prvního stupně poukázal na to, že přezkoumávané rozhodnutí vydal na základě pravomocného usnesení městského soudu v Praze z 30. 7. 1987 sp. zn. 15 C 131/87, podle něhož nové rozhodnutí má být adresováno ústřednímu orgánu tělovýchovné organizace, a vytýkal soudu prvního stupně nesprávné zhodnocení provedených důkazů, když přehlédl, že v přezkoumávaném rozhodnutí je na navrhujičí organizaci požadována úhrada přeplatku na důchodu za dobu od 10. 7. 1985 do 9. 7. 1986. Za toto období ohlašovací povinnost nebyla splněna; je zde dáno zavinění navrhujičí organizace i příčinná souvislosti mezi jejím jednáním a vznikem přeplatku.

Navrhujičí organizace ve vyjádření k odvolání Úřadu důchodového zabezpečení setrvala na námitkách uvedených v opravném prostředku. Dále uvedla, že Úřad mohl provést vyúčtování vdovského důchodu za období od září 1985 do srpna 1986 ve smyslu ustanovení § 24 vyhlášky č. 128/1975 Sb. na základě hlášení o výdělku B. E. ze dne 14. 1. 1987 a požadovat vrácení neprávem vyplacených částek na vdovském důchodu přímo na vdově. Znovu zdůraznila, že zaměstnavatelem B. E. je městský výbor tělovýchovné organizace v P. S touto složkou měla B. E. uzavřenu pracovní smlouvu na funkci trenérky, tato organizace prováděla výplatu mzdy a zodpovídala za příslušnou součinnost s dotyčnými orgány státní správy, a to i na úseku důchodového zabezpečení. Ústřední výbor tělovýchovné organizace není v pracovněprávním vztahu vůči B. E. a nebyl ani v době úmrtí jejího manžela; nelze tedy vůči němu uplatňovat splnění jakékoli ohlašovací povinnosti k Úřadu důchodového zabezpečení.

Nejvyšší soud České republiky zrušil uvedené usnesení soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Z odůvodnění:

Soud prvního stupně v projednávané věci především pochybil, když ve věci jednal a meritorně rozhodl, aniž se zabýval námitkou obsaženou v opravném prostředku proti rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení, která byla opakována i v odvolání, že totiž poživatelka vdovského důchodu B. E. není pracovnící v pracovním poměru a že tedy nebylo jeho povinností, aby vůči Úřadu plnil ohlašovací povinnost a že proto neodpovídá za vzniklý přeplatek. Protože podle ustanovení § 103 o. s. ř., které platí ve smyslu ustanovení § 244 a násl. a § 211 o. s. ř. i pro odvolací řízení a v přezkumném soudním řízení, soud kdykoli za řízení přihlíží k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může jednat ve věci, zabýval se odvolací soud především touto námitkou navrhujičí organizace.

V řízení o přezkoumání rozhodnutí orgánu důchodového zabezpečení (§ 244 a násl. o. s. ř.), jímž bylo

uloženo zaplacení přeplatku na důchodu, je soud povinen zabývat se i tím, zda ten, jemuž byla uložena povinnost zaplatit přeplatek na vdovském důchodu 2) pro nesplnění ohlašovací povinnosti /3/, je subjektem práv a povinností a zda má způsobilost být účastníkem řízení.

V přezkumném soudním řízení (§ 244 a násl. o. s. ř.) jsou účastníky řízení ti, kteří jimi byli v řízení u jiného orgánu, jehož rozhodnutí se přezkoumává. V tomto soudním řízení jde o přezkoumání rozhodnutí jiného orgánu 4) , a proto je třeba, aby se soud v rámci tohoto řízení zabýval i tím, zda při vydání přezkoumávaného rozhodnutí byla dodržena příslušná hmotněprávní i procesněprávní ustanovení.

Zákon o sociálním zabezpečení 5) nemá zvláštní ustanovení o způsobilosti být účastníkem řízení, a proto je třeba použít obecné předpisy o řízení ve věcech správních (tj. především zákon č. 71/1967 Sb.). Podle ustanovení § 14 odst. 1 tohoto zákona je účastníkem řízení především ten, o jehož právech, právem chráněných zájmech nebo povinnostech má být v řízení jednáno nebo jehož práva a právem chráněné zájmy nebo povinnosti mohou být rozhodnutím dotčeny. Z toho vyplývá, že zákon přiznává způsobilost být účastníkem řízení tomu, kdo je způsobilý být nositelem práv nebo právem chráněných zájmů či povinností. Tuto způsobilost upravují příslušné hmotněprávní předpisy, které přicházejí v úvahu při posuzování konkrétního právního vztahu.

Základním předpisem upravujícím právní postavení společenské organizace bylo v době vydání shora uvedených rozhodnutí ustanovení § 97 a násl. hospodářského zákoníku 6) , v němž bylo stanoveno, že majetek společenských organizací je ve vlastnictví organizace jako celku, pokud stanovy neurčují jinak. Stanovy těchto organizací určovaly, které nižší organizační složky a orgány společenských organizací mohou svým jménem nabývat práv a zavazovat se. Jestliže tyto organizační složky nebo orgány neměly majetek ve svém vlastnictví, určovaly jejich stanovy nebo opatření ústředních orgánů organizací, jakým způsobem a v jakém rozsahu jim byl svěřován do správy majetek organizace, potřebný k plnění jejich úkolů. Organizační složky nebo orgány uvedených organizací, jímž byl majetek organizace věřen do správy, mohly s tímto majetkem nakládat a užívat jej k plnění svých úkolů a měly samostatnou majetkovou odpovědnost (§ 103 zákona č. 109/1964 Sb.).

V rozhodnutí, které je předmětem tohoto přezkumného soudního řízení, rozhodl Úřad důchodového zabezpečení o přeplatku na vdovském důchodu B. E, která byla zaměstnána v pracovním poměru u městského výboru tělovýchovné organizace v P. Tato organizační složka byla podle čl. 44 bod 4 stanov tělovýchovné organizace oprávněna vystupovat v hospodářských a pracovněprávních vztazích a měla způsobilost k potřebným právním úkonům jménem tělovýchovné organizace podle jejích příslušných směrnic, a to v právních věcech, které patřily do jejich kompetence. Subjektem takových úkonů byla tedy celá tělovýchovná organizace, přičemž městský výbor byl orgánem, který za ni v konkrétním případě vystupoval; mohl však jednat v právních věcech pouze v rámci plnění svých úkolů, které pro něj vyplývaly z příslušných směrnic nebo byly jinak určeny.

Jestliže byl předmětem rozhodování Úřadu důchodového zabezpečení ve správním řízení a soudu prvního stupně v přezkumném soudním řízení v této projednávané věci přeplatek na vdovském důchodu vdovy, která je v pracovním poměru městského výboru tělovýchovné organizace v P., je nepochybné, že subjektem práv a povinností ve správním i soudním řízení je celá tělovýchovná organizace, přičemž městský výbor v P. měl způsobilost k potřebným právním úkonům jménem tělovýchovné organizace jako účastník řízení, neboť není pochyb o tom, že patřilo do jeho kompetence, aby za tělovýchovnou organizaci v rámci své působnosti plnil povinnosti vyplývající pro něj ze zákona o sociálním zabezpečení a nesl odpovědnost za jejich neplnění.

Za tohoto stavu ústřední výbor tělovýchovné organizace neměl povinnost, aby za vdovu, zaměstnanou u městského výboru v P., podával hlášení orgánu důchodového zabezpečení a nemohl tedy nést odpovědnost za vzniklý přeplatek na vdovském důchodu této vdovy. Pokud ústřední výbor

tělovýchovné organizace sepisoval žádost o vdovský důchod B. E., činil tak jen proto, že manžel vdovy byl u něho před svojí smrtí v pracovním poměru. Z uvedených důvodů bylo přezkoumávané rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení, v němž byla uložena povinnost ústřednímu výboru tělovýchovné organizace zaplatit přeplatek na vdovském důchodu vdovy B. E., nesprávné a z toho důvodu mělo být zrušeno.

Protože soud prvního stupně v usnesení napadeném odvoláním zrušil přezkoumávané rozhodnutí z jiných důvodů, než vyplývají ze shora uvedeného závěru odvolacího soudu, bylo jeho usnesení odvolacím soudem zrušeno podle ustanovení § 221 odst. 1 o. s. ř. a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Poznámky pod čarou:

- 1) zákon č. 100/1988 Sb. (ve znění zákona č. 110/1990 Sb.)
- 2) Srov. nyní § 109 zákona č. 100/1988 Sb. (dříve § 112 zákona č. 121/1975 Sb.).
- 3) Srov. nyní § 108 zákona č. 100/1988 Sb. (dříve § 111 zákona č. 121/1975 Sb.).
- 4) Viz nyní § 122 zákona č. 100/1988 Sb. (dříve § 116 zákona č. 121/1975 Sb.).
- 5) zákon č. 100/1988 Sb. (ve znění zákona č. 110/1990 Sb.)
- 6) zákona č. 109/1964 Sb. (ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 80/1989 Sb. a ve znění zákona č. 103/1990 Sb.)